

**Målnummer:** Ö2510-15      **Avdelning:** 2

**Domsnummer:**

**Avgörandedatum:** 2016-10-26

**Rubrik:** Ett beslut om att upphäva en skuldsanering måste få laga kraft innan en borgenär, vars fordran omfattats av skuldsaneringen, kan få utmätning på grund av den ursprungliga exekutionstiteln.

**Lagrum:**

- 23 §, 24 § och 37 § skuldsaneringslagen (2006:548)
- 3 kap. 22 § utsökningsbalken (1981:774)

**Rättsfall:**

---

**REFERAT**

För betalning av skulder dels till staten för underhållsstöd och studiemedelsavgift, dels till EVC Allfactoring AB i enskilt mål, beslutade Kronofogdemyndigheten den 16 september 2014 om utmätning i J.A:s ersättning från Försäkringskassan.

Vänersborgs tingsrätt

J.A. överklagade i Vänersborgs tingsrätt och yrkade att utmätningsbeslutet skulle upphävas. Han hänvisade bl.a. till att skulderna omfattades av ett beslut om skuldsanering, vilket senare hade upphävts, och anförde att skuldsaneringen utgjorde hinder mot utmätning eftersom beslutet om upphävande ännu inte hade vunnit laga kraft.

Han invände även att han hade kostnader för tandvård som medförde att det inte fanns något överskott att utmäta.

Kronofogdemyndigheten anförde i yttrande bl.a. att det förhållandet att J.A. hade överklagat beslutet att upphäva skuldsaneringen inte påverkade möjligheten att verkställa utmätning för skulder som omfattades av den upphävda skuldsaneringen.

Tingsrätten (rådmannen Kristian Andersson) anförde i beslut den 23 december 2014 följande.

Skäl

Det ingivna kostnadsförslaget styrker inte behovet av tandvård, dvs. att det är en nödvändig åtgärd, för J.A. Vidare framgår det inte av kostnadsförslaget att det är det billigaste alternativet som finns att tillgå.

I ärendets övriga delar gör tingsrätten ingen annan bedömning än den Kronofogden har gjort. Överklagandet ska därmed avslås.

Beslut

Överklagandet avslås.

Hovrätten för Västra Sverige

J.A. överklagade i Hovrätten för Västra Sverige och yrkade att förbehållsbeloppet skulle fastställas till ett högre belopp.

Skatteverket och EVC Allfactoring AB motsatte sig ändring.

Hovrätten (hovrättslagmannen Eva Ahlquist samt hovrättsråden Charlotte Hallén och Matz Mårtensson, referent) anförde i beslut den 21 april 2015 följande.

Skäl

Fråga om hinder mot verkställighet

- - -.

Hovrätten prövar inledningsvis om det vid utmätningstillfället förelåg någon exekutionstitel som grund för verkställigheten.

- - -.

En borgenär som är berättigad att få betalt enligt en betalningsplan i ett skuldsaneringsbeslut kan hos Kronofogdemyndigheten ansöka om verkställighet, om gäldenären inte fullgör sin betalningsskyldighet enligt planen. Om skuldsaneringen upphävs till följd av borgenärens ansökan om omprövning, kan betalningsplanen dock inte längre verkställas. Borgenären kan då i stället få verkställighet på grund av en eventuell ursprunglig exekutionstitel, vilket innebär att den fordran som blev prekluderad genom skuldsaneringsbeslutet återuppstår. (Se Hellners och Mellqvist, Skuldsaneringslagen, En kommentar till 2006 års lag, 2011, s. 240 och 286.)

Skatteverket har i hovrätten upplyst dels att i utmätningen aktuell studiemedelsavgift inte har omfattats av skuldsaneringen eftersom den uppkommit efter beslutet om skuldsanering, dels att det aktuella underhållsstödet har omfattats av skuldsaneringen.

EVC Allfactoring AB har i hovrätten upplyst att bolaget ansökte om verkställighet hos Kronofogdemyndigheten under åberopande av bolagets ursprungliga exekutionstitel och inte på grund av betalningsplanen enligt skuldsaneringsbeslutet.

Efter beslut om upphävande av ett skuldsaneringsbeslut kvarstår således gäldenärens ursprungliga skulder, eventuellt med ett på grund av avbetalning minskat belopp eller på grund av ränta ökat belopp. Ett upphävande innebär att alla de rättsverkningar som är förenade med en skuldsanering upphör från och med den dag lagakraftvunnet beslut om upphävande föreligger. (Se a.a. s. 252.)

Ett beslut om upphävande av skuldsanering gäller således inte omedelbart. Vid upphävandet kan betalningsplanen enligt skuldsaneringen emellertid inte längre verkställas. Vid tiden för utmätningen fick exekutionstiteln i det allmänna målet, såvitt avser J.A:s skulder gällande underhållsstöd, respektive exekutionstiteln i det enskilda målet inte verkställas. Det saknar härvid betydelse att beslutet om upphävandet av skuldsaneringen sedermera vann laga kraft. Hinder mot verkställighet har därför förelagat redan vid utmätningstillfället på sätt redogjorts för ovan.

Fråga om tillägg till förbehållsbeloppet för tandvårdskostnad

Härefter återstår att pröva beslutet om utmätning med avseende på studiemedelsavgiften.

- - -.

Av det ovan anförda framgår att det numera finns förutsättningar att förbehålla J.A. ytterligare 2 000 kr i månaden avseende tandvårdskostnad så länge han fullföljer den planerade tandvårdsbehandlingen och betalar det avtalade förskottet fortlöpande. Således saknas för närvarande ett betalningsutrymme att utmäta. Utmätningsbeslutet ska därför upphävas.

Slut

Med ändring av tingsrättens beslut upphäver hovrätten Kronofogdemyndighetens beslut - - - om utmätning av J.A:s ersättning från Försäkringskassan.

Högsta domstolen

Skatteverket överklagade och yrkade att HD skulle fastställa tingsrättens beslut om utmätning.

J.A. motsatte sig att hovrättens beslut ändrades.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, justitiesekreteraren Christina Berg, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande beslut.

Skäl

Punkterna 1-16 motsvarar i huvudsak punkterna 1-15 i HD:s beslut.

17. Det nu sagda innebär att domstols beslut om upphävande av skuldsanering blir gällande först då detta har vunnit laga kraft om inte domstolen särskilt förordnar att beslutet ska gälla omedelbart. Rimligen bör det i fråga om besluts giltighet råda en enhetlig ordning mellan de instanser som har att pröva frågan om upphävande av skuldsanering. Med hänsyn härtill måste anses att inte heller Kronofogdemyndighetens beslut om upphävande av skuldsanering gäller omedelbart.

Hinder för verkställighet har förelegat med avseende på skulden för underhållsstöd

18. Då utmätningsbeslutet meddelades hade således beslutet att upphäva skuldsaneringen ännu inte blivit gällande. Varken beslutet om skuldsanering med betalningsplan eller ursprunglig exekutionstitel kunde därför ligga till grund för verkställighet av skulden avseende underhållsstöd. Det saknades följaktligen lagliga förutsättningar för utmätning. Som hovrätten funnit saknar det i målet betydelse att beslutet om upphävande av skuldsaneringen sedermera vann laga kraft. Hovrättens beslut i denna del ska således stå fast.

Frågan om tillägg till förbehållsbeloppet för tandvårdskostnad

19. I målet återstår att pröva beslutet om utmätning med avseende på statens fordran för studiemedelsavgift. HD gör i denna del ingen annan bedömning än den hovrätten gjort. Hovrättens beslut ska därför även i denna del stå fast.

HD:s avgörande

HD avslår överklagandet. Hovrättens beslut står därmed fast.

HD (justitieråden Gudmund Toijer, Ella Nyström, referent, Kerstin Calissendorff, Stefan Johansson och Mari Heidenborg) meddelade den 26 oktober 2016 följande beslut.

Skäl

## Bakgrund

1. J.A. beviljades skuldsanering genom beslut av Kronofogdemyndigheten den 29 april 2010.
2. Sedan flera borgenärer hade ansökt om omprövning beslutade Kronofogdemyndigheten den 3 april 2014 att upphäva beslutet om skuldsanering. J.A. överklagade beslutet. Tingsrätten avslag överklagandet och hovrätten meddelade inte prövningstillstånd. HD beslutade den 19 januari 2015 att inte meddela prövningstillstånd.
3. Den 16 september 2014, dvs. innan beslutet att upphäva skuldsaneringen hade fått laga kraft, beslutade Kronofogdemyndigheten om utmätning i J.A:s ersättning från Försäkringskassan. Utmätningen avsåg dels skulder till staten för underhållsstöd och studiemedelsavgift, dels en skuld till en enskild borgenär. Med undantag för studiemedelsavgiften omfattades skulderna av skuldsaneringen. Utmätningen skedde på grund av de ursprungliga exekutionstitlarna.
4. J.A. överklagade utmätningsbeslutet. Han anförde att det förelåg hinder mot utmätning då beslutet att upphäva skuldsaneringen ännu inte hade fått laga kraft. Vidare gjorde han gällande att han hade kostnader för tandvård som borde medföra att det inte fanns något överskott att utmäta. Tingsrätten avslag hans överklagande.
5. Hovrätten har upphävt utmätningsbeslutet. Enligt hovrätten förelåg det vid utmätningstillfället hinder mot verkställighet beträffande skulden till staten avseende underhållsstöd och skulden i enskilt mål, eftersom beslutet att upphäva skuldsaneringen inte hade fått laga kraft. Beträffande utmätningen i övrigt ansåg hovrätten att J.A. skulle förbehållas ytterligare belopp avseende tandvårdskostnad och att det därför saknades utrymme för utmätning.
6. Hovrättens beslut har överklagats endast av Skatteverket, varför HD:s prövning avser enbart utmätningen för statens fordringar.

## Frågan i HD

7. Huvudfrågan är om ett beslut att upphäva en skuldsanering måste få laga kraft innan en borgenär, vars fordran omfattats av skuldsaneringen, kan få utmätning enligt den ursprungliga exekutionstiteln.

## Beslut om skuldsanering ersätter ursprunglig exekutionstitel

8. En skuldsanering innebär att gäldenären befrias från ansvar för betalning av de skulder som omfattas av skuldsaneringen i den utsträckning som dessa sätts ned (se 23 § första stycket skuldsaneringslagen, 2006:548). Betalningsplanen som fastställs visar när och hur kvarstående belopp av varje borgenärs fordran ska betalas (se 9 § första stycket 4).
9. Ett beslut om skuldsanering innebär således att fordringsförhållandet mellan borgenären och gäldenären förändras, men det upphör inte. Borgenären har fortsättningsvis rätt att få betalt för sin fordran endast med den del av fordringsbeloppet som ska betalas av gäldenären enligt betalningsplanen. (Se prop. 1993/94:123 s. 105.) Följden är att borgenärens ursprungliga exekutionstitel inte längre kan göras gällande mot gäldenären som grund för verkställighet enligt utsökningsbalken. Beslutet om skuldsanering med betalningsplan utgör däremot i sig en omedelbart verkställbar exekutionstitel (se 37 § skuldsaneringslagen samt 3 kap. 1 § första stycket 6, 9 § och 20 § första stycket UB). Borgenärens ursprungliga exekutionstitel ersätts alltså av beslutet om skuldsanering.

Verkan av att en skuldsanering upphävs

10. Om skuldsaneringen upphävs till följd av en borgenärs ansökan om omprövning, kan betalningsplanen inte längre verkställas. Detta framgår av 3 kap. 22 § första stycket UB som anger att sökt verkställighet omedelbart ska inställas om en exekutionstitel upphävs. Kronofogdemyndigheten ska inte avvakta att det avgörande varigenom exekutionstiteln har blivit upphävd vinner laga kraft (se Gösta Walin m.fl., Utsökningsbalken, En kommentar, 1 november 2013, Zeteo, kommentaren till 3 kap. 22 §).

11. Att skuldsaneringen upphävs efter omprövning innebär att fordringsförhållandet mellan borgenären och gäldenären återgår till det som var före skuldsaneringen, med undantag för vad som kan ha betalats (se a. prop. s. 106 och 233). En borgenär, vars fordran omfattats av skuldsaneringen, kan således åter ansöka om verkställighet under återopande av sin ursprungliga exekutionstitel, när beslutet att upphäva skuldsaneringen har blivit gällande.

När blir beslut om upphävande av skuldsanering gällande?

12. För att utmätning för de ursprungliga skulderna ska kunna ske trots att beslutet om upphävande av skuldsaneringen inte har fått laga kraft krävs att rättsverkningarna av ett sådant beslut inträder genast. I skuldsaneringslagen saknas bestämmelser som anger när ett beslut om upphävande blir gällande. Frågan har inte berörts i förarbetena till den äldre skuldsaneringslagen (1994:334) eller till den nuvarande skuldsaneringslagen (prop. 1993/94:123 och prop. 2005/06:124). I rättslitteraturen har emellertid uttalats att ett upphävande av ett beslut om skuldsanering innebär att alla de rättsverkningar som är förenade med en skuldsanering upphör från och med den dag lagkraftvunnet beslut om upphävande föreligger (se Trygve Hellners och Mikael Mellqvist, Skuldsaneringslagen, En kommentar till 2006 års lag, 1 mars 2013, Zeteo, kommentaren till 24 § under Vissa verkningar av ett omprövningsbeslut - Tredje stycket).

13. Den 1 november 2016 träder en ny lagstiftning rörande skuldsanering i kraft (skuldsaneringslagen, 2016:675, och lagen, 2016:676, om skuldsanering för företagare). Inte heller i dessa lagar eller i förarbetena behandlas frågan huruvida ett beslut om upphörande av skuldsanering gäller oberoende av om det har fått laga kraft (prop. 2015/16:125).

14. Omprövningsärenden handläggs enligt 24 § skuldsaneringslagen av Kronofogdemyndigheten som första instans. Förvaltningslagen (1986:223) gäller vid myndighetens handläggning av ärenden enligt skuldsaneringslagen (se prop. 2005/06:124 s. 35 och 84). I förvaltningslagen finns det inte någon reglering om när beslut i allmänhet blir gällande. Rättsläget anses inte helt klart i de fall det saknas uttryckliga bestämmelser i specialförfattningar. I rättslitteraturen har det uttryckts delade meningar om vad som är eller bör vara huvudregel: att beslut gäller omedelbart eller först sedan de har fått laga kraft. Frågan har också varit föremål för utredning. (Se t.ex. Trygve Hellners och Bo Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, 31 maj 2010, Zeteo, kommentaren till 29 § under Paragrafens bakgrund, med där gjorda hänvisningar, Hans Ragnemalm, Förvaltningsprocessrättens grunder, 10 uppl. 2014, s. 140 f., Håkan Strömberg och Bengt Lundell, Allmän förvaltningsrätt, 25 uppl. 2011, s. 135 f., och SOU 2010:29, s. 533 ff. med där gjorda hänvisningar.)

15. För handläggningen vid tingsrätt av ett överklagat beslut om upphävande av skuldsanering gäller, om inte annat följer av skuldsaneringslagen, lagen (1996:242) om domstolsärenden (se 29 § första stycket skuldsaneringslagen). I 31 § lagen om domstolsärenden anges att i fråga om omedelbar verkställbarhet tillämpas 17 kap. 14 § RB. Härav följer att domstolens avgörande av saken inte blir gällande förrän det har fått laga kraft. Domstolen kan emellertid, när det finns skäl för det, besluta att avgörandet får tillämpas omedelbart.

Hinder för verkställighet har förelegat med avseende på skulden för underhållsstöd

16. Ett beslut om upphävande av en skuldsanering får rättsverkningar av betungande slag för gäldenären genom att de tidigare exekutionstitlarna åter blir gällande. För att dessa rättsverkningar ska inträda innan upphävandebeslutet har prövats slutligt måste det krävas att det framgår av lagen. När det gäller beslutet om skuldsanering finns det som framgått en uttrycklig bestämmelse om omedelbar verkställighet i 37 § skuldsaneringslagen. Någon motsvarande bestämmelse finns inte för upphävandebeslut. Särskilt mot denna bakgrund kan det inte anses att det finns lagligt stöd för bedömningen att beslut om upphävande gäller omedelbart. Tilläggas kan att den slutsatsen inte förändras av att beslut om skuldsanering får verkställas först när de har fått laga kraft enligt den lagstiftning som träder i kraft den 1 november 2016 (44 § skuldsaneringslagen, 2016:675, och 46 § lagen, 2016:676, om skuldsanering för företagare).

17. Då utmätningsbeslutet meddelades hade beslutet att upphäva skuldsaneringen ännu inte fått laga kraft. Den ursprungliga exekutionstiteln kunde därför inte ligga till grund för verkställighet av skulden avseende underhållsstöd. Det fanns då inte lagliga förutsättningar för utmätning. Som hovrätten funnit saknar det i målet betydelse att beslutet om upphävande av skuldsaneringen sedermera fick laga kraft. Hovrättens beslut i denna del ska således inte ändras.

Utmätning för studiemedelsavgiften

18. När det gäller beslutet om utmätning med avseende på statens fordran för studiemedelsavgift gör HD ingen annan bedömning än den hovrätten har gjort.

HD:s avgörande

HD avslår överklagandet.

HD:s beslut meddelat: den 26 oktober 2016.

Mål nr: Ö 2510-15.

Lagrum: 23, 24 och 37 §§ skuldsaneringslagen (2006:548) samt 3 kap. 22 § UB.

---

**Sökord:** Utmätning; Skuldsanering; Upphävande av skuldsanering; Laga kraft

---